

Kópavogur 30. Mars 2021

Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum vegna stuðnings við smærri innlenda áfengisframleiðendur (áfengisgjald, sala áfengis á framleiðslustað). Lagt fram á 151. löggjafarþing 2020–2021. Þingskjal 826 — 495. mál.^[1]

Bindindissamtökin IOGT á Íslandi eru alfarið á móti þessu frumvarpi þar sem það mun auka neyslu áfengis í samfélaginu. Hér er um að ræða gríðarlegan þrýsting áfengisiðnaðarins að fá aðstoð við að auka neyslu á Íslandi.

Flutningsmenn fjalla hér um málið eins og það sé einhver rómantík við þessa tegund af vímuefnaframleiðslu. Hér fara menn villur vegar. Áfengisgjald (betur nefnt áfengisskaðagjald) er gjald sem fer upp í kostnað vegna neikvæðra afleiðinga áfengisneyslu. Gjaldið er svo langt frá því að duga fyrir þann skaða sem af neyslunni hlýst. Áfengisgjaldið frá ÁTVR árið 2019 var aðeins rúmir 14 milljarðar. Má ætla að að þjóðfélagslegur kostnaður vegna áfengisneyslu sé yfir 130 milljarðar á ári.^[2] Er þá vanreiknaður ýmis samfélagslegur kostnaður og sumt aldrei hægt að reikna til fjár, afleiðingar sem bitna á börnum, fjölskyldum, heimilum, atvinnulífinu, lýðheilsu og samfélaginu í heild.

Af veita afslátt af áfengisskaðagjaldinu er fásinna. Öll áfengisneysla er skaðleg, líka frá „litlum brugghúsum“ á Íslandi. Brugghúsin eru iðnaður sem breytir mat í eitur þau eru lítið tannhjól í spilverki hins alþjóðlega áfengisiðnaðar, þau leggja sinn skerf fram til skaðans sem áfengi veldur bæði hér og á heimsvísu. Og þau búa til fólk með áfengisröskun sem þarf að leggjast inn á Vog. Fólk sem var burðarás í litlu sveitarfélagi en þarf nú aðstoð frá samfélaginu.

„Samkvæmt upplýsingum frá Krabbameinsskrá Krabbameinsfélags Íslands mun áfengisneysla valda 450 krabbameinstilfellum næstu 30 árin hér á Íslandi, miðað við óbreyttar drykkjuvenjur. Þessi tala hækkar fljótt með aukinni neyslu, ef aðgengi eykst að áfengi án mótvægisáðgerða. Helmingur þessara tilvika er brjóstakrabbamein, þar á eftir kemur krabbamein í munnholi, koki, vélinda og ristli.“

50% allra áfengistengdra krabbameina er hjá fólki sem neytir lítils áfengis. Áfengi drepur 3 milljónir manna hverju ári á heimsvísu. Áfengi er orsakavaldur í yfir meira en 200 sjúkdóma- og slysaflokkum. Heilsufarstjónið er aðeins hluti af því heildartjóni sem áfengi veldur. Áfengisneysla skaðar fjölskyldumeðlimi, vini og vandamenn, vinnufélaga og ókunnugt fólk á götunni. Sveitastjórnir þurfa að reikna með auknum kostnaði vegna aukinnar neyslu vegna þessa frumvarps.

Áfengisiðnaðurinn veldur auknu álagi og kostnaði í heilbrigðiskerfinu, lögreglunni, dómskerfinu, fangelsiskerfinu. Sem eykur álagið á sveitarstjórnir og ríkið. Áfengisneysla minnkar framleiðni og gæði hjá fyrirtækjum, (það er minna framleitt og verri vörur). Sem minnkar skattstofna sveitarfélaga. Áfengisneysla eykur skattbyrði. Minnkum neysluna - þá er hægt að setja meiri pening í nauðsynlegar aðgerðir til bæta hag sveitarfélaga og almennings.

Að veita afslátt af áfengisskaðagjaldinu mismunar framleiðendum rækilega og verður örugglega kært eftir að ÁTVR hefur verið lokað. Hvað ætla þingmenn að gera ef áfengisskaðagjaldstekjur lækka t.d. 6 milljarða? Ef áfengisneysla ykist um 1 alkahóllítra á mann þá mun samfélagslegur kostnaður aukast um 30-40 milljarða. Hvernig ætla þingmenn að bregðast við því?

ÁTVR seldi á síðasta ári (mest öll sala fór í gegnum ÁTVR vegna COVID) rúma 20 milljón lítra af bjór en samkvæmt frumvarpinu má eitt brugghús selja eina milljón lítra af áfengi frá framleiðslustað, þannig að

20 brugghús myndu selja allan bjór sem ÁTVR selur núna. Gríðarleg áhrif og rústun á einkasölu ríkisins og í hendur hagnaðardriffinna söluaðila.

Áfengi er engin venjuleg neysluvara^[3] og er ánægjulegt hve margir ráðamenn átta sig á því. Þess vegna er óskiljanlegt að sumir fari fram eins og áfengi hafi engin áhrif á lýðheilsu og hunsu og ganga gegn tilmælum Alþjóðaheilbrigðisstofnunarinnar.

Hagsmuni áfengisíðnaðarins má aldrei taka fram yfir hagsmuni barna, fjölskyldna og samfélagsins með tilliti til lýðheilsu, ofbeldis, löggæslu, menntunar, náttúruverndar, Barnasáttmálans og Heimsmarkmiða sameinuðu þjóðanna.

Sumir stjórnámálamenn virðast telja að stuðningur við þetta frumvarp sé vænlegt til árangurs nú á kosningarári, sem er einkennilegt því að um 70 % Íslendinga vilja ekki veikja stöðu áfengisforvarna – vilja hafa ÁTVR áfram. Reyndar er svo að um 30 % fullorðinna neyta ekki áfengis – sem myndi vera stærsti stjórnámálaflokkur á Íslandi. Við bendum stjórnámálönnum að að plægja frekar þennan akur.

IOGT á Íslandi vitnar í þær umsagnir sem hafa verið sendar inn að undanfögnu vegna sífelldra árása á forvarnir á Íslandi.^[4]^[5] Forvarnir á Íslandi hafa verið til fyrirmyndar í áratugi og skapað kynslóðir sem hafna neyslu áfengis og annara vímuefna. Það er ljóst að áfengisíðnaðurinn berst hér á hæl og hnakka til að auka fjölda viðskiptavina sinna í framtíðinni með öllum tiltækum ráðum. Erfitt verður að treysta ráðamönnum sem taka svona upp ítrustu hagsmuni áfengisíðnaðarins og afvegaleiða alla þá vegferð sem við höfum sammælt um að vinna að. Það er ekki eðlilegt að hlaupa á eftir einhverjum ímynduðum tiskustraumum eða aukinni áfengisneyslu sem einna helst tengist meiri hávaða þeirra sem vilja frelsa áfengisíðnaðinn.

IOGT á Íslandi hvetur ráðamenn að skoða miklu betur mál er varða forvarnir gegn áfengi og öðrum vímuefnum. Lýðheilsumat er mælikvarði sem ætti hiklaust að taka upp hið snarasta og leggja á allar stefnubreytingar í vímuefnavarnamálum.

Heildarstefna í forvörnum ætti að taka gildi sem skýr viðmið að draga sem mest úr neyslu áfengis og annara vímuefna. IOGT á Íslandi er hluti af Movendi, stærstu forvarnasamtökum heims og er tilbúið til að leggja lið við vinnu við að undirbúa forvarnastefnu til framtíðar.

Björn Sævar Einarsson
Formaður IOGT á Íslandi

[1] <https://www.althingi.is/altext/151/s/0826.html>

[2] <https://skemman.is/handle/1946/4363>

[3] https://www.landlaeknir.is/servlet/file/store93/item10424/Afengi_engin_venjuleg.pdf

[4] <https://www.althingi.is/altext/erindi/151/151-2329.pdf>

[5] <https://www.althingi.is/altext/erindi/151/151-1978.pdf>